

Beste lezer van deze brief,

Ik ben Jisse, 20 jaar oud en ik deed vandaag deze brief door uw bus.

De andere dagen zit ik thuis.

Thuis te wachten tot ik weer naar mijn studie kan in Amsterdam.

Ik ben opgesloten, maar niet zoals zij.

Ik ben opgesloten en tegelijkertijd vrij.

Vanuit mijn huis volg ik zo goed als het kan mijn studie cultureel erfgoed.

Op afstand.

Tegelijkertijd doe ik mee aan het project Theater Na de Dam.

Op afstand.

Hoewel ik en de anderen die meedoen elkaar pas één keer in het echt hebben ontmoet, voelen we ons toch met elkaar verbonden nu we samen aan dit project werken.

Ik schreef een maand geleden een brief met vragen over de Tweede Wereldoorlog aan mevrouw Klein Kranenbarg. Zij maakte de oorlog mee als kind.

Ze schreef mij 8 kantjes met verhalen terug.

Haar verhalen maakte alles wat ik wist over de oorlog ineens persoonlijk.

Het is 75 jaar geleden dat ons land bevrijd werd en de tweede wereldoorlog komt steeds verder van ons als jongere generatie af te staan. Juist daarom is het nu van belang om bij begrippen als oorlog, vrijheid en menselijkheid stil te staan. Ik ben de afgelopen weken op een andere manier bezig geweest met de geschiedenis en ben begrippen als vrijheid en opgesloten zijn op mijn eigen manier vorm gaan geven, zoals u zal terug lezen in deze brief.

Wanneer voelt u zich eigenlijk vrij? En wanneer niet?

Ik denk dat herdenken daar steeds meer om gaat. Een moment stil staan bij de vrijheid die we nu hebben en dat dat niet altijd zo is geweest. Een moment stilte voor hen die gestorven zijn. Een moment van bezinning om de begrippen oorlog en vrede te overdenken. Om stil te staan bij ons geluk, te beschikken over vrijheid. Om begrip op te brengen voor alle mensen die hun veiligheid zoeken bij ons in Nederland en voor het feit dat wij mensen kunnen opvangen die niet veilig zijn in hun eigen land.

Hoe denkt u dat we zouden moeten herdenken? En waar denkt u aan tijdens de twee minuten stilte?

Op zaterdag 25 april deed ik mee aan de jongerendag van Theater Na de Dam. Op afstand. Met meer dan 300 jongeren uit heel Nederland kwamen we samen op Zoom om een registratie van de voorstelling Kamp van Hotel Modern te kijken en aan de hand daarvan met elkaar in gesprek te gaan over oorlog, vrijheid, menselijkheid en medemenselijkheid. Aan de hand van de voorstelling en ons na gesprek heb ik de tekst Mens geschreven.

En wat is de definitie van mens kunnen zijn?

Wanneer vind u dat u echt mens kan zijn?

Wanneer geniet u het meest van uw vrijheid?

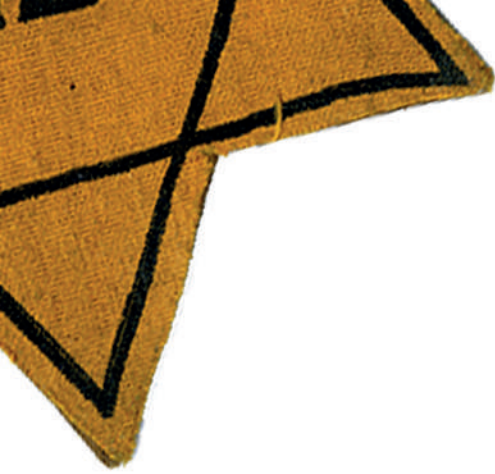
De crisis waarin wij nu leven doet me stilstaan bij het feit dat wij met onze tijd mee moeten gaan en nieuwe vormen moeten zoeken waarmee we informatie aan elkaar kunnen overbrengen. In het kader van de dodenherdenking zou dit in de toekomst nog veel meer moeten gebeuren en ik denk dat we ons elk jaar steeds moeten blijven afvragen of we nog genoeg doen. Het wordt steeds belangrijker om de brug tussen verleden en heden te maken. De verbinding te leggen tussen toen en nu.

Toch hoop ik dat de herdenking zoals deze nu bestaat, niet zal verdwijnen. Een moment van stilte overal, in een wereld die nooit meer stilstaat is een krachtig moment en dat moeten we niet onderschatten. Maar in de toekomst zal louter dat moment niet meer genoeg zijn. Laten we blijven zoeken naar vernieuwende aanvullende vormen, want de toekomst is nu.

Wat betekent medemenselijkheid volgens u?

De tekst Waarom heb ik gedeeltelijk gebaseerd op mijn eigen gevoelens als reactie op de corona crisis. Voor het andere deel van de tekst heb ik me geprobeerd voor te stellen hoe het was in die tijd.

Mevrouw Klein Kranenburg schreef aan het einde van haar brief dat ze haar zegeningen telt. Dat ze zich, ondanks de corona crisis, die haar aan de oorlog doet terugdenken, nog steeds vrij voelt. Het besef van vrijheid is denk ik ook een mooie manier van herdenken.

Wanneer?

Alles is dicht voor mij
Deuren gesloten
Kan er niet meer bij
Winkels vol en niets dat ik kan kopen
Ik kan er alleen maar even langs lopen
Ik zit en wacht
Ik hoor soldaten praten in de nacht
Draai me om en het wordt kil
Buiten in de verte hoor ik een schrille gil
Iemand daar heeft pijn
Iemand daar mag er niet zijn
Sluit mijn ogen en kruip onder de dekens weg
Wanneer heb ik geluk of heb ik altijd pech?
Wanneer ben ik?
Hoe lang duurt het voor ik stik?
Tijd tikt langzaam en de klok tikt fel
Snerpend gaat het tikken, ijzig door mijn vel
Totdat uiteindelijk in iedere cel
Tikkend als een tijdbom
Ik er zelf een word
Ik probeer te ademen maar het stokt
Verstijfd tot een standbeeld van vlees
Niet meer leven, alleen nog vrees
Alle dagen zijn er één
Stil en levenloos als een steen
Muisstil en lachen alleen zonder geluid
Sluipen op je sokken, wees niet te luid
Houd je plas maar op
Niemand weet wanneer dit stopt
Niet zeuren nou
Trek een trui aan voor de kou
Adem in en adem uit
Wacht, wat is dat voor een geluid?

Mens

Holle ogen, lege magen
Mensen weggedragen
Jassen, tassen, op een hoop
Streepjestruien zonder knoop
Een vogel fluit
Maak geen geluid
Als de nacht valt is het stil
In de verte uitgestorven gil
Een lach van een soldaat
Die snel zijn biertje achteroverslaat

Tijdens de slaap zijn er schimmen
Spullen op hopen, liggen dingen
's ochtends staan op het appèl
Alle mensen weg geteld
Nummers opgenoemd en weggebrand
Wachtende mensen aan de overkant

Iemand wil hier weg
Hij springt, hij gaat
Komt vast te zitten in het prikkeldraad

Er is geen plek voor jou, voor mij
Jij moet wachten in een rij
Zij bepalen en jij niet
Wie je spreekt en wat je ziet

Aaneengeregen dagen
Doden in barakken, lagen
Vlooiën, luizen feesten er op los
Maar dat geldt niet voor ons, het
gros
Als vee in wagens weggereden
Ruw
Families doorgesneden

De lachende soldaat met de groene
pet
Heeft zijn status op 'machtig' gezet
Maar s' avonds huilt hij in zijn bed
Al wat hij is
Is slechts een mens
Een mens
Die andere mensen krenkt
En waarom doet hij de dingen?
De dingen die hij doet?
Ovens vol van as en roet
Één man in een bunker
Die beveeld
Al zijn de papieren inmiddels
vergeeld
Hij ligt daar met de kogel door zijn
hoofd
Zijn eigen leven uitgedoofd
En dat van al die anderen

Jassen, tassen op een hoop
Alles wat er is gesloopt

